

ՎԻՃԱԿԱԳՐՈՒԹԻՒՆ

Ռուսաց ազգին աճումը :

Ռուսաստանի ժողովրդեան աճումը, և իրենց կենաց երկայնութեան չափը՝ կարգէ դուրս բան մըն է : 1853 տարւոյն 67,000,000 ժողովրդեան մէջ՝ 2,782,636 ծնունդ եղեր է . իսկ 1,650, 132 մահ, որոնցմէ 26,200 հոգի 50 տարուընէ վար մեռեր են, 2,181 հոգի ալ 90 տարին անցած, 130 հոգի 100 տարեկան, եօթը հոգի՝ 125-130 տարուան, իսկ ուրիշ մէկ մըն ալ 145 տարուան :

Հաւատալի բան մըն է Ռուսիոյ կանանց բազմաճնութիւնն ալ : Ռուս կուայի օրագիր մը կը պատմէ որ 1755 տարւոյն մարտի 21^{ին} Վերիլով անուանով գեղացի մը ներկայացեր է Ռուսաց կայսրուհւոյն առջև իր կնկանը հետ մէկտեղ, որուն հետ կարգուեր է եղեր երկրորդ անգամ՝ 70 տարուան հասակին մէջ : Եւ մարդս իր առջի կնկանէն 57 զաւակ ունեցեր է, չորս անգամ չորս չորս զաւակ մէկտեղ, եօթը անգամ ալ՝ իրեք իրեք, իսկ վեց անգամ ալ՝ երկուորեակ : Երկրորդ կնկանէն եօթը անգամ տղայ ունեցեր է . մէկ անգամ մը իրեք զաւակ մէկէն, ուրիշ վեց անգամ ալ երկերկու, և ընդ ամէնը 15 զաւակ . և առջիններուն հետ մէկտեղ ունեցեր է 72 տղայ՝ բոլորն ալ որջ :

Երբ նման ալ 1854 տարւոյն մարտի 1^{ին} Վասթորովա անունով կնիկ մը հինգ զաւակ մէկտեղ բերեր է, երկուքը մանչ և իրեքը աղջիկ . բայց նոյն օրը հինգն ալ մեռեր են : Ուրիշ կնիկ մըն ալ չորս մանչ զաւակ մէկ անգամուն ծներ է, որոնցմէ մէկը միայն երկրորդ օրը մեռեր է, իսկ մէկախոնք ապրեր են : Ի՞նչ ուրիշ գեղացի մըն ալ 1854^{ին} չորս զաւակ մէկէն ունեցեր է, որոնց ամենքն ալ ապրեր են : Եւ նոյն տարին նոյեմբերի մէջ ազնուական խաթուն մըն ալ չորս զաւակ մէկէն ծներ է : Եւ

սանկ դիպուածներ անպակաս են և կը լսուին միշտ Ռուսաց ազգին մէջ :

ՄԱՆՐԱՎԻՊ

Որդիական սէր :

Իտենօք Նաբոնի մէջ որբւարի կը նիկ մը կար, որ իրեք տղայ ունէր : Եւ կայ իր տղոցը աշխատութիւնը կ'ապրէր . և թէպէտ աղքատօրէն կ'անցընէին կեանքերնին, սակայն վաստրկածնին չէր բաւեր իրենց ապրուստին : Եւ տղոցը վրայ կը գուրգուրար, տղաքն ալ իրենց մօրը վրայ . կը փափաքէին կը մտածէին ասոնք որ մայրերնին խաղցընեն կարօտութենէն . բայց ձեռքերնին չէր աւելի վաստրկիլը . որչափ որ սրտերնին այս հոգով կը մաշէր, այնչափ իրենց որդիական սէրը օր օրուան վրայ կ'աւելնար : Եւ երջապէս օր մը իրենց ծնողասիրութիւնը աւելի զօրաւոր կերպով խօսեցաւ սրտերնուն մէջ . այս իրեքը ծածուկ խորհուրդ մը ըրին մէջերնին, ու կարգէ դուրս գործողութեան մը ձեռք զարկին : Վիչ ժամանակ առաջ Նաբոնի մէջ օրէնք մը ելած էր թէ « Իվ որ տէրութեան ձեռքը կը մատնէ գող մը, մեծ գումար մը ստակ վարձք ունի », Ռուսի ասոնք խօսքերնին իրարու հետ յարմարցուցին, որ մէջերնէն մէկը գող ձեւացընեն, ու մէկալ երկուքը երթան ամբաստանեն զանիկայ գատաւորին . վիճակ ձգեցին, ու վիճակը պզտիկին վրայ ելաւ : Եւ որ ձեռուընէրը ետեւը կապեցին, ու իբրեւ յանցաւոր մը բռնեցին դատաւորին առջև հանեցին : Դատաւորը սկսաւ քննել զանիկայ . իսկ տղան համարձակ կերպով մը խօստովանեցաւ թէ « Գող եմ, ու սա նա գողութիւնը ըրեր եմ », Եւ մէկէն բանտ տարին զինքը . ու մէկալնոնց ալ վարձքերնին տուին : Եւ այս ասոնք ստակը առածնուն պէս՝ սրտերնին սկսաւ կտրտիլ եղբօրնուն վրայ, և կը մտածէին թէ ինչ ծանր վրտանգի մէջ է . այս մտածութիւններէն

տագնապաճ՝ ըրին չըրին բանտը մտան, և կարծելով թէ զիրենք տեսնող չըկայ՝ գրկուեցան անոր հետ ու կուլային սիրոյ արցունքներով, և ճար մը կ'ուզէին գտնել զինքը խալսելու: Ինչպէս եղաւ՝ պատահմամբ մէկը դըրսէն այս տեսարանը տեսաւ, և գիտնալով որ այն երկուքն էին զյանցաւորը դատաւորին մատնողը, հետաքրքրութիւնը շարժեցաւ բանին ծայրը իմանալու. ուստի անոնք բանտէն որ ելան, ասիկայ առանց՝ տեսնուելու ետեւէն գնաց, ինչուան որ անոնք տուն մը տան. հոն դուրսը կեցած՝ մտիկ ըրաւ որ ասոնք կը պատմէին իրենց մօրը ինչ որ ըրին, և մայրերնին ալ սկսաւ լալ ու ողբալ, և պատուիրեց անոնց որ առած ստակնին ետ դարձնեն՝ ըսելով թէ « Ես աւելի կ'ուզեմ անօթութենէ մեռնիլ, քան թէ որդւոյս կեանքը վըտանդի մէջ դնելով՝ իմ կեանքս պահել »: Իսկ իմանալէն վերջը՝ այս մարդը եկաւ ամէն բան տեղն ի տեղը դատաւորին իմացուց: Դատաւորը զարմացաւ մնաց թէ այսպիսի հրաշալի ծնողասիրութիւն կրնայ արդեօք զրտնուիլ. և մէկէն դիմացը կանչել տալով

յանցաւորը՝ դարձեալ քննեց զանիկայ, ու ինչուան սարսափացաւ այլ որ եթէ ճշմարտութիւնը չխոստովանի՝ սաստիկ պատիժ կը դնէ վրան. բայց պատանին, որուն սրտին մէջ մայրական սէրը առաջին կիրքն էր, անշարժ կեցաւ ամէն կերպ ճարտարութեան դէմ ու ինչուան վերջը իբրեւ յանցաւոր ամբաստանեց զինքը: Դատաւորը գթութենէն ալ չկրցաւ ինքըզինքը զօպել, վազեց պլուեցաւ տղուն, ու անյագ բերնով անոր դիւցաղնական գործքը կը գովէր. ետքը առաւ տարաւ զանիկայ կայսեր առջև: Եւ այսին ալ սաստիկ զարմանալով՝ ձեռքը տղուն ուսին վըրայ դրաւ ու « Ո՛վ առաքինի տղայ, ըսաւ, քու գործքդ՝ առաքինութեան սովորական գործքը չէ, բայց առաքինութենէն ծընած ըլլալուն՝ մեծ գովեստից արժանի է. բոլոր աշխարհք այս քու վեհանձնութեանդ վըրայ պիտի խօսի. իսկ ես՝ կ'ուզեմ վարձատրել »: Եւ ըսելով՝ կանչել տուաւ անոր մայրն ու երկու եղբայրները, առատ թոշակ մը կապեց իրենց և բնակութիւննին արքունեաց մէջ հաստատել տուաւ:

Մ Ա Ն Ր Գ Ի Տ Ե Լ Ի Ք

ԱՍՏՂԱԲԱՇԽԱԿԱՆ

Այն նախադրացումը, անորոշ առ բազումս ի հին աստեղաբաշխից, որոշ մեծին Քերէրի մտացը մէջ, թէ Հրատին ու Լուսնի մագին պարունակացը մէջ տեղն եղած ընդարձակութիւնը տնրնակ պիտի չըլլայ, այլ հարկ է որ հոն ալ երկնային մարմին պտտի, որ մասնաւոր պատճառներէ անտեսանելի է, անկարծելի կերպով մը ստուգուեցաւ 1801ին առաջին աստեղաապին գիւտովը, զոր գտաւ Բիւացի: Բայց այս խեղճ Դեմկարէն այնչափ փոքրամարմին կ'երևար, որ մարդուն հաւատար չէր դարձնէր թէ այն ընդարձակ ասպարիզին մէջ միմեկուկ պտտի. և իրաւունքն շատ չանցաւ աստեղաբաշխէ ասոր ճամբուն վըրայ գարանելով իրեն խորհրդաւոր ընկերներէն երեք հատ ալ դտան: Այս նոր գիւտերով աստեղաբաշխից միաքը հանգարտեցաւ. վասն զի այն աստեղները երկնային գաշնակութեանց և յարաբերութեանց

հանձարիմաց բայց միանգամայն մոտեցածին օրինաց զմայլեր էին, և անձգգրիտ ծանօթութիւններով կը կարծէին թէ այն չորս մանր մոլորակները մեկտեղ առնելով՝ կը հաւասարէին ուրիշ միջական մեծութեամբ մոլորակի մը զանգուածոյն, և թէ անոնց միջին հեռաւորութիւնները ամենեւին չեն այլայլեր Վելսիոսի երեակայած ու անցեալ գարուն վերջերը Պոտէ աստեղաբաշխէն վերանորոգած օրէնքը, որով սեպեցին թէ ամէն բան լըմընցաւ. եղան ալ ոմանք որ ըսին թէ ասոնք այն մեծ մոլորակին կաորուանքներն ըլլան, որոնք ուժգին բախմամբ մը մեկմեկէ բաժնուելով՝ իրարու մօտ բայց իրարմէ անկախ շարունակած ըլլան իրենց անսպառելի շրջանը կատարել արեւուն բոլորովը: Եւ յայտնա երեսունըութը տարի աստեղաբաշխից այս սխալ վճռոյս ապաւինած՝ անգործ մնացեր էին, մէյ մ' ալ հէնքէ Արարեային գիւտովը վերակենցաղեց անոնց մեռեալ ակնկալութիւնները և խրախուսեց զանոնք նորանոր գիւտերու, որով քիչ ժամանակուան մէջ նոյն տե-